

AVASI ÉRTÉKTÁR X.

AVASI ÁLMOK

- Borházas tervek -

BORHÁZANAK
AVAS SZ.

ELŐNEZET

KÖSZÖNTŐ

Miskolc városa számtalan élménnyel, turisztikai attrakcióval fogadja az ide látogatót – mégis, talán nincs olyan ember, akinek a város említésekor ne az Avas jutna az eszébe. Ez a nevezetes városrész számtalan emléket, élményt, programot kínál, legyen szó építészetről, gasztronómiáról, vagy épp természeti látnivalókról.

Az Avas építészeti és történelmi jelentősége is vitathatatlan, hiszen Miskolc évszázadok óta kereskedelmi csomópont volt, ami hozzájárult ahhoz, hogy ezt a területet a bor és a borászat kultúrájának jelentős szereplőjévé váljon.

Nem csupán a borok, a pincék, vagy épp a műemlékek nyújthatnak kikapcsolódást, maradandó élményt és érdekességet, hanem – meggyőződésem szerint – jelen kiadvány is, immár tizedik tagjaként az Avasi Értéktár című sorozatnak, melyet az Avasi Borút Egyesület hívott életre.

A civil közösség tevékenységével jelentős szerepet játszik abban, hogy a domb-, avagy hegyoldal értékeit széles körben megismertesse az olvasókkal. Az egyesület tagjai több alkalommal közreműködtek az Avasi Borangolás rendezvény lebonyolításában, ezzel is emelve Miskolc város turisztikai vonzerejét és a rendezvény népszerűségét.

A kiadvány lapjain az olvasó bepillantást nyerhet egy sokszínű adottságokkal rendelkező városrész történetének, értékeinek, életének egy szeletébe, hogy a későbbiekben az olvasottak hatására személyesen is – remélhetőleg – szívesen bebarangolja a város méltán híres szegletét.

Az egyesület évtizedes munkája és az Avas iránti elhivatottsága biztosítja azt, hogy a sorozat jelen kötete a korábbiakhoz hasonlóan információban gazdag és érdekes olvasási élményt nyújtson.

Bízom abban, hogy a kiadvány hozzájárul Miskolc és az Avas megismeréséhez, az olvasója pedig valóban kedvet kap ahhoz, hogy utazásának céljául Miskolcot válassza a jövőben!

VERES PÁL

Polgármester

KÖSZÖNET A KUTATÁSBAN NYÚJTOTT SEGÍTSÉGÉRT

A KÖVETKEZŐKNEK:

Balogh Attila, Bereczki Zoltán, Kaposi Viktor, Kapusi Krisztián, Kis József, Herman Ottó Múzeum, MNL B.-A.-Z. Megyei Levéltára, II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár

IMPRESSZUM

Avas ódon falai projekt (MMA)

Kiadó: Avasi Borút Egyesület

Felelős kiadó: Báthory Csongor

Szerkesztő: Darázs Richárd

Tördelés, dizájn: Török Eszter

Korrektúra: Balogh Attila

ISBN 978-615-00-9460-1

ISSN: 2416-3406

Miskolc, 2020.

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

AGRÁRMINISZTERIUM

AVASI BORÚT
EGYESÜLET

MESÉLŐ MACSKAKÖVEK

Egy szocialista brigád érdeme

Újra jár az avasi toronyóra

* Képlünk bel oldalán a régi, néhány megújított, becsúszott óraszerkezet látható. Helyette a Vimalax Vállalat Lendület szocialista brigádja egy építődoboz nagyszíni

vezérlészerkezetbe helyezte az új óra szívet, hajtóerőjét. A brigád tagjai rendszeresen ellenőrzik a pontos időt a hatalmas szomszédos tornyban.

(Ágoston Tibor felvétele)

György Nagy Samu és felesége aranylakodalmára emlékére fia, Lajos és István sennői toronyórát állítottak az avasi templom haranglábjára. A különös szerkezet Csury Ferenc óraszerelő állította. Ő az, aki a szegedi Dóm híres órajárákat is tervezte és készíttette. A sennői óra 1881. május 19-én alakult meg először. A felbomlásos dallamokat csaknem két évtizedig csak a Borsodi Rádió szignáljaként hallhattuk. Az elromlott sennői szerkezet kijavítására ugyanis hosszú ideig senki nem vállalkozott.

munkába került. Szokatlan szerkezetű, vasdrapácokból és egy elektromos vezérlésű brigád elektromoszerkezetei a vállalat műhelyében vagy a harangláb kis szobájában — „vezénylőtermében” — szereltek. Munkájukat a városi tanácson kívül a vállalat igazgatója is támogatja: engedélyezte, hogy a brigád tagjai az automata órákban munkálódó után bejárhatnak, ha az óraszerkezetben dolgoznak.

Elektromos impulzusok vezénylik

A harangláb „vezénylőtermében” állították fel a régi szerkezetet, aminek a hangját erősítővel követték. Szépen csengő dallama kilométerekre elhallatszik. Eredetesen megrendítési, hogy a torony óraját egy újítású sikeres elindítanuk: elektromos impulzusokkal vezényelt elektromos hozza

1340 társadalmi munkára

A Miskolci Finommechanikai Javító Vállalat Lendület nevű szocialista brigádja vállalta: újra működésbe hozza az avasi harangláb óraját és szerkezetét, amely 1340 óra társadalmi

munkára került. Szokatlan szerkezetű, vasdrapácokból és egy elektromos vezérlésű brigád elektromoszerkezetei a vállalat műhelyében vagy a harangláb kis szobájában — „vezénylőtermében” — szereltek. Munkájukat a városi tanácson kívül a vállalat igazgatója is támogatja: engedélyezte, hogy a brigád tagjai az automata órákban munkálódó után bejárhatnak, ha az óraszerkezetben dolgoznak.

Ács-brigád keresztelik

Idén augusztus 28-án a brigád öt tagja művelődési miniszeri kitérőt kapott. Az órák és a szerkezeteket csaknem kétféle forint, rá értékeltek a szakemberek, ezért is szomorú, hogy a szerkezetet az időjárás viszontagságaitól csak a harangláb lyukas tetőzete „védi”. Buzuk benne, hogy akad még egy miskolci lokálpatrióta ács-brigád is, amely a torony tetőzetét rendbehozza!

(Lendület)

Miskolc egykor és ma, képekben 18. a

A Toronyaljja eltűnt házszorai

A „Gyémánt-Intercitrus” a Sennői óra végeztet

A volt Gyémánt-Intercitrus a Sennői óra mellett állt egykor

A Sennői óra építését 1881-ben kezdték meg. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte.

A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte.

Hegymászók festik

Alpinisták vették birtokukba a híres miskolci kilátót. Az iparváros jelképeként ismert kilátó- és tévétorony rekonstrukciója ezzel utolsó, befejező szakaszához érkezett. Az öt bátor borsodi hegymászó egy gazdasági munkaközösség tagja. Először köteleken függözve, kis légtalpacsokkal és csiszolóeszközökkel előváltják a beton- és a vaszerkezetek sebeit, dudorait, a rozsdafoltokat, majd műgyantarézzel voják be, utóbb festik a betonkereteket és az adótornyot. Ugy tervezik: a szerződésben foglalt szeptember 11-e helyett augusztus végére befejezik a munkát, hogy a 76 méter magas avasi kilátó erkélyeiről és körpresszójának ablakából mielőbb grönnyör-

kódhessenek a látogatók Miskolc panorámájában, a zavartalan legyen a tévé-adótorony működése.

A Sennői óra építését 1881-ben kezdték meg. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte. A torony alapjait a Sennői óra építőkészletének vezetője, Csury Ferenc tervezte.

Nagy egyetértés az avasi szabályozás ügyében

Jövő márciusban megkezdődhet a Bortanya rendbetétele, panzió is tartozik majd hozzá

Miskolc (ÉM - SZG) - A történelmi Avas területére kiterjedő helyi építési szabályzat alapozza meg a legalább másfél évtizedig tartó munkákat. A rendeletet egyhangúlag szavazta meg Miskolc képviselő-testülete a múlt heti közgyűlési ülésen.

Fedor Vilmos alpolgármester szóbeli kiegészítésében mindezeket a közeljövőre vonatkozó

Kezdeményezték... a teljes Avas védetté nyilvánítását.

FEDOR VILMOS ALPOLGÁRMESTER

zók elképzelésekről beszélt. Egyre több között arról, hogy tavasszal elindulhat a fejlesztés.

Élénk vállalkozók
Mint mondta, ez év májusában kezdeményezték a Kultúrú-

lis Örökségvédelmi Hivatalon keresztül a teljes Avas (az úgynevezett történelmi Avas) védet-

A frakció a javaslatot egyetértéssel a B alternatívát támogatja.

HALMI ISTVÁN KÉPVISELŐ

té nyilvánítását, az ügy folyamatban van.

Az alpolgármester szólt arról, hogy nemcsak szakmai és civil szervezetek támogatják a tervet, hanem vállalkozók is élénken reagáltak, szervezetnek részesei lenni a beruházásoknak. Arról is beszélt Fedor Vilmos, hogy jövőre megkezdődik a Bortanya rendbetétele, sőt, egy panzió is tartozik majd hozzá. Borászok vették meg az épületet, és nyitják be a tervet, és ha a hatóság jóváhagyja, márciusban kezdődhet a kivitelezés. Hogy miként le-

het a szó rendőrségi értelmében védetté tenni az Avast? Fogós kérdés, mert a terület nehezen védhető. Ezzel együtt szeretnénk mihamarabb hozzájárítani a temető védelmének megoldásához.

Költségvetési pénzek

A szabályozási tervről szóló rendeletben foglaltak időben megvalósulnak az egész város területére készülő szabályozási tervet, de abba beletelnek.

A közgyűlési ülésen Halmi István - mint mondta - az Összefogás-Fidesz-MDF-frakció nevében szólott hozzá a témához. Reményét, reményüket fejezte ki, hogy a jövő évi költségvetésben megjelennek azok a pénzek, amelyek a város részéről szükségesek a 2004-es munkákhoz.

A frakció a határozati javaslattal egyetértve a déli peremút vonalvezetésének az úgynevezett „B” alternatíváját támogatta.

www.boon.hu
<http://forum.boon.hu>
Mondja el a véleményét!

Az Avas a város éke lehetne (Fotó: Budai Tamas)

Észak-Magyarország 2003. 12.

LILLAFÜREDI FÜRDŐÚJSÁG

*S ha kérdezitek, a szája vadul
rang
S csak vigyorog, vigyorog,
vigyorog észlelően.*

Forró szívvel ki nem hűlni...
Pohár mellől ki nem dűlni...
S nem tudni más esti munkát:
- Mint várni a csillaghunyyt.

*Századok, századok, kísértetek
ti mind!
Most megtudtátok az új
gyalázatot.*

Fehér akác elé állni,
Virágját arcomba rázni,
Orgonafa sátrát bujni...
Csokrával összehorolni,
Köszölni az erdőn-hegyen,
Szundítani gyepszönyegen...
Harmatos hajnalban kelni...
Rigófütyre felneszeln.

*S már búcsúzhattok is, az óra ut:
Hogy jussatok vissza sírjátokba
megint,
Láttátok. Kakas szől, hajnalodik.
Öcsétek ő. Krisztus után
a huszadik.*

Erdők alján tüzet rakni,
Nyáron szalonnát forgatni.
Hús kulaesből - benne bor van
Nagyot huzni nagy kortyokban,
S amikor a csillag feljön:
Bandukolni öreg erdőn...
Holdvilágnál hazamenni...
S utam végigénekelni.

GELLERT OSZKAR.

MISKOLCI EMBER DALA

*Kint ülök az Avas örsön...
Köszöntöm száz ismerősöm.
Nézem, hogy a fű kiszendül...
Feeske szárnya ivbe lendül.
Tavaszi nap esőkkel áraszt...
Tavaszi gond sohsem láraszt.
Almaimat mind leintem...
Ahogy jön: hát egy jó minden.*

...Igy jó, mint megannyi ösöm,
Kint ülni az Avas-örsön
S ahol ködbe vesz a távol,
Annyit látni a világból,
Több minnek is érdekelne,
Ha ugyis meglelem benne,
Amit az élettől kapek,
Ahogy jön: a mindennapot.

SASSY CSABA.

*Amim van: azzal beérem.
Almok kienesét sosem kérem.
Alomvirág országutja...
Sokat szenved, aki futja.
Engem nem esal meg az álom,
Mert mesgyéjét ritkán járom.
Elem, mit az élet adott...
Szeretem a mindennapot.*

- Református konferencia Lillafüreden. A Tiszáninneni Ref. Egyházkerület június 29-én, Péter Pál napján rendezi Lillafüreden második belmissziói konferenciáját.

*Egy új nóta, egy pohár bor...
Ki nem fogyni cimborából,
Meleg napsütésbe járni...
Zivatarba ki nem állni.*

- A Lillafüredi Fürdőújság Irói Hét propaganda számának izlőses és művészi címlapját Gärtner László miskolci mérnök-iparművész készítette.

Lillafüredi Fürdőújság 1933. június 10.

Bereczki Zoltán – Kapusi Krisztián

BORHÁZAS TÖRTÉNETEK AZ AVASI FELSŐ SORRÓL

Homlokzatok, tulajdonosok

Nosztalgikus anekdoták, kedélyes városi legendák gomolygó párójában húzódó avasi pincesoraink! Csodálunk, ámde a konkrét részletek tekintetében nem feltétlenül ismerünk benneteket. A történelmi Avas, igen, és milyen korúak a pincék? Cirka fél évszázada írja le a tudós Marjalaki, hogy alig van közöttük két háromszázévesnél fiatalabb... Ennyiben maradjunk, hiszen írott források hiányában a szakemberek ma sem ismernek olyan eljárásokat, melyekkel pontosan megállapítható volna, hogy a lyukat mikor vájták a kőzetbe.

Írott források... Leginkább a pincék elé épült borházakról szólnak, nem is keveset. A porták számozása viszont változhat, a mai tulajdonosok sem biztosak abban, hogy mióta azonosítja ingatlanukat a jelenlegi szám. Az építész mérnök (B. Z.) – bölcsész (K. K.) szerzőpáros ezért előbb feltúrta a közgyűjteményeket (levéltár, múzeum, könyvtár), majd a mérnök technikai jártosságának és szakmai rutinjának köszönhetően a helyszínen mustrálta és méricskélte az aktuális látványt, összevetve a korabeli tervrajzokkal, fotókkal. A Felső sor tekintetében az egyeztetett példák alapján arra jutottak, hogy az 1930-as évekig visszamenően többnyire változatlan a mai számozás. Ezért döntöttek úgy, hogy közlik az összegyűjtött tényeket főleg amiatt, hogy a jelenlegi tulajdonosok megismerhessék és összevethessék azokat saját információikkal, megerősítsék vagy cáfolják az eddigi eredményeket...

FELSŐ SOR 394. SZÁM

1903-1940. év

A két színészlől elnevezett pincesor (a temetőből kivezető Pázmán és fölötte a Latabár) összefut és egyesül a nagyavasi Felső sorral. A három pincesor találkozásánál, 1929 és 1940 között fogadott vendégeket az avasi „Bükk-Otthon” nevű turistaszálló. Ingatlana a domb azon helyén feküdt, amelyet a 19. században még Szemszúró névvel jelöltek a helyi topográfia-ban. Ott volt Latabár Endre (1811-1873) színházigazgató borháza és nyaralója, Soltész Nagy Kálmán polgármestersége idején (1878-1901) ezért nevezték el róla az adott nagyavasi pincesor Latabár sornak. Valószínűleg a Latabár örökösöktől vásárolta meg az ingatlant (korabeli számozás szerint: 393-394.) Wolfgang Alajos kántortanító és felesége, Tarnay Leona (utóbb Kömleyné) színésznő. Így fordulhatott elő, hogy a nagyavasi borház udvarán, 1903-ban Németh József társulata előadta a Bob herceget. A tulajdonosok vendéglővé alakították a borházat és az előadás okán utóbb, 1904-től Bob csárda névvel működtették.¹ Az első világháború idejére ismét változott a tulajdonlás: Csók Györgyné született Schuszték Emmától 1917-ben Miskolc városa vásárolta meg az ingatlant. Bérlők révén szerzett belőle jövedelmet, majd a Miskolci Bükk Egylet 1928-ban kapta meg a telket használatra a várostól, azzal a céllal, hogy ott turistaszállót nyisson. Az avasi Bükk-Otthont fel is avatták 1929 nyarán, öt nagy szobája 70-80 vendég egyidejű elhelyezésére volt alkalmas.² Megítéltsége mégis felemás lehetett, a helyi napilapban megjelent tárcsa például ilyesmit írt róla 1931 nyarán: „Az ódon templom, a kis zöld temető, mely átvezet a múlton és az emlékeken, a széles utat mutatja a kis kockakő burkolattal s hol az vezet és megszűnik – ott a turista szálló, így magyarázta a Korona előtt a fehér kesztyűs kézzel szalutáló rendőr. Ó a kedves kis turista szálló! Mely ötletes környezetével oly stílustalan, mint maga a természet. És óh milyen jótékony. Társadalmi szigorú szabályokra nem kötelezett. Szállóhely és nem szálloda.

Étkező hely, de az ég alatt, a szabadban. Egy összejövétel turista és cserkész összetartással. Hol a társas összetartozandóság még éjjel is szerepel, mert 18-20 ágy fehérlik egy teremben. Hol meg kell beszélni reggel még az egymás mellett sorakozó hat lavór sorrendjét is. Kedves és elragadó az udvar primitív berendezése, mely fölött vidám majális hangulat lebeg. A szalonnasütő helyre átszűremlik a fák lombján át a lebukó nap tüze, elér a Tátra-mulató cigányzenéje.”³ A meglehetősen enigmatikussággal fogalmazott gondolatok mintha erkölcs-telennek, igénytelennek értékelték volna az avasi turistaszálló által biztosított körülményeket. Gazdasági szempontból aligha lehetett kifizetődő a kezdeményezés, mert a Miskolci Bükk Egylet már a nyitás után tíz évvel szabadult volna az ingatlantól. Felmerült, hogy a város átveszi és leventetthonná alakítja át a turistaszállót, melynek épülete 1939-re életveszélyessé vált. Talányos körülmények között, 1940. év elején az épület zöme leégett, megmaradt részeinek elbontásáról rendelkezett a városi hatóság.⁴ Latabár Endre nyaralója, Bob csárda, turistaszálló – a 20. század első felének meghatározó avasi helyszíne a Pázmán, Latabár és Felső sor találkozásánál jeltelen maradt, mára már semmi sem utal az egykori szép időkre.

FELSŐ SOR 395. SZÁM

1944. év

Az Izraelita Tantestületi Segélyegylet pincéjének mint gazdátlanul álló zsidó ingatlannak a zár alá vétele, zárgondnok kirendelése 1944 júliusában.⁵

FELSŐ SOR 397. SZÁM

2020. év

Írott forrásokat nem találtunk, viszont vezetőnk-mentorunk, az Avasi Borút egyesület elnöke (B. Cs.) jóideje duruzsolta nekünk a gyerekkorából hozott helybéli szóbeszédet, hogy a Felső sor picésgazdáit ezt a borházat úgy emlegették: „ott van az őseber kürtője”. Megnéztük a kéményszerű függőleges vájatot, valóban bámulatos és nagyon lelkesítő váltunk, viszont a régész szakemberek lehűtöttek bennünket... Pinceszellőző, a kora akár a pincének, meghatározhatatlan, viszont nem szenzáció. Az Avason illet mindenestre még nem láttunk, aki hasonlót ismer, tisztelettel kérjük, szóljon... Addig is unikálisnak tekintjük muzsikusz barátunk, Árpi borházát a kőbe vájt „pinceszellőző” függőleges kürtőjével!

FELSŐ SOR 398. SZÁM

1944. év

Hermann Ádám vasgyári tisztviselő (lakás: Miskolc, Urak utca 86. szám) 1944. április 22-én bejelenti a miskolci városi mérnöki hivatalnak, hogy „miután lakásomnál légoltalmi óvóhely nincs, a Nagyavas Felső sor 398. számú pincémet vagyok kénytelen családommal és egyben óvóhelyet nélkülöző rokonaimmal (cca 12 személy) óvóhelyként használni”⁶

FELSŐ SOR 404. SZÁM

1926. év

Dr. Krausz Mórné Klein Teréz tulajdonos (lakás: Miskolc, Széchenyi utca 19. szám) 1926. július 24-én engedélyt nyer faváza, deszkából emelendő borház építésére.⁷

1939. év

Változatlanul a Weidlich udvarban lakó Dr. Krausz Mór családja a tulajdonos.⁸

1942. év

Sipos László tulajdonos (lakás: Miskolc-Martintelep, Kisfaludy u. 10. szám) engedélyt nyer 1942. június 10-én egy új borház építésére.⁹

FELSŐ SOR 406. SZÁM

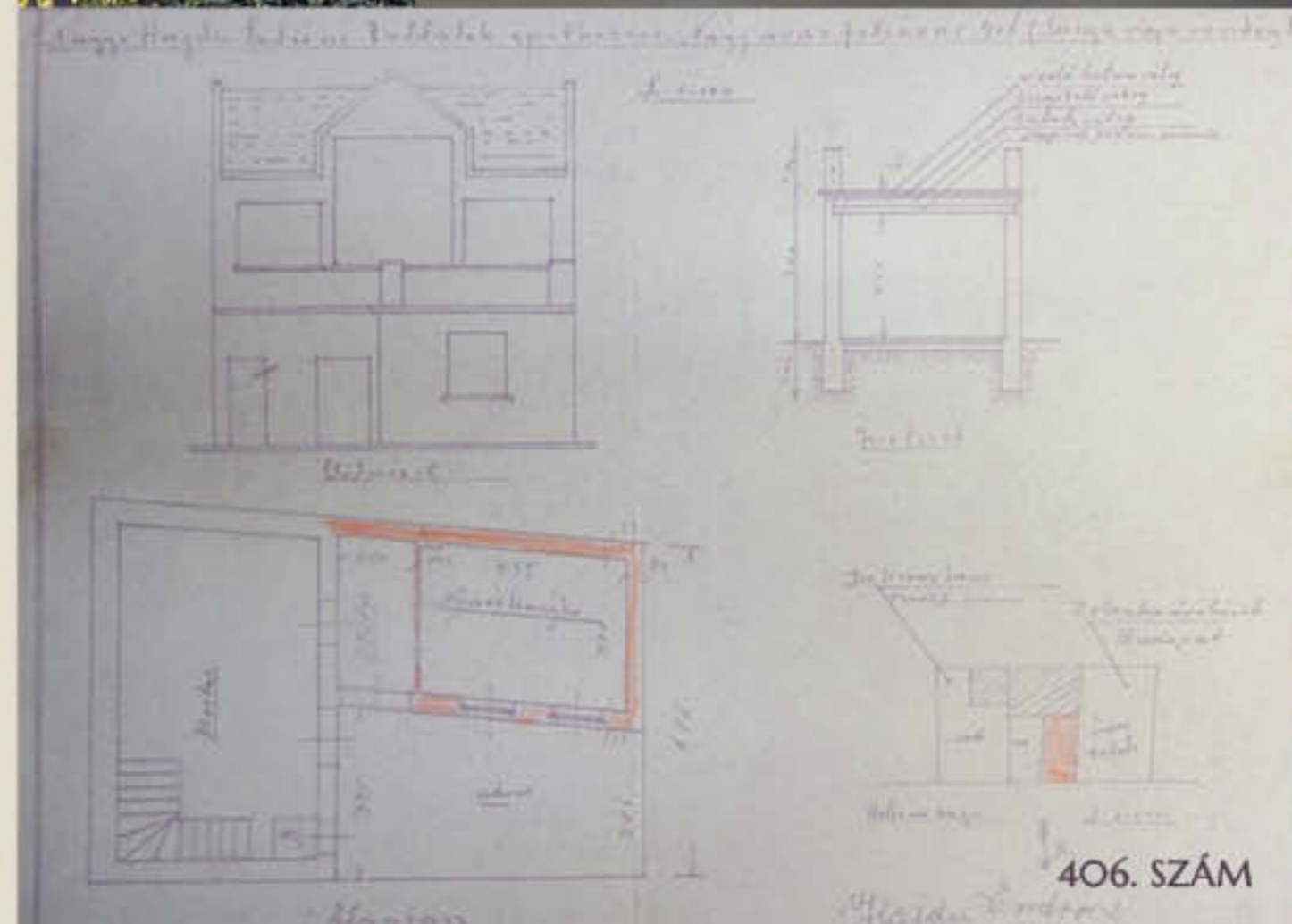
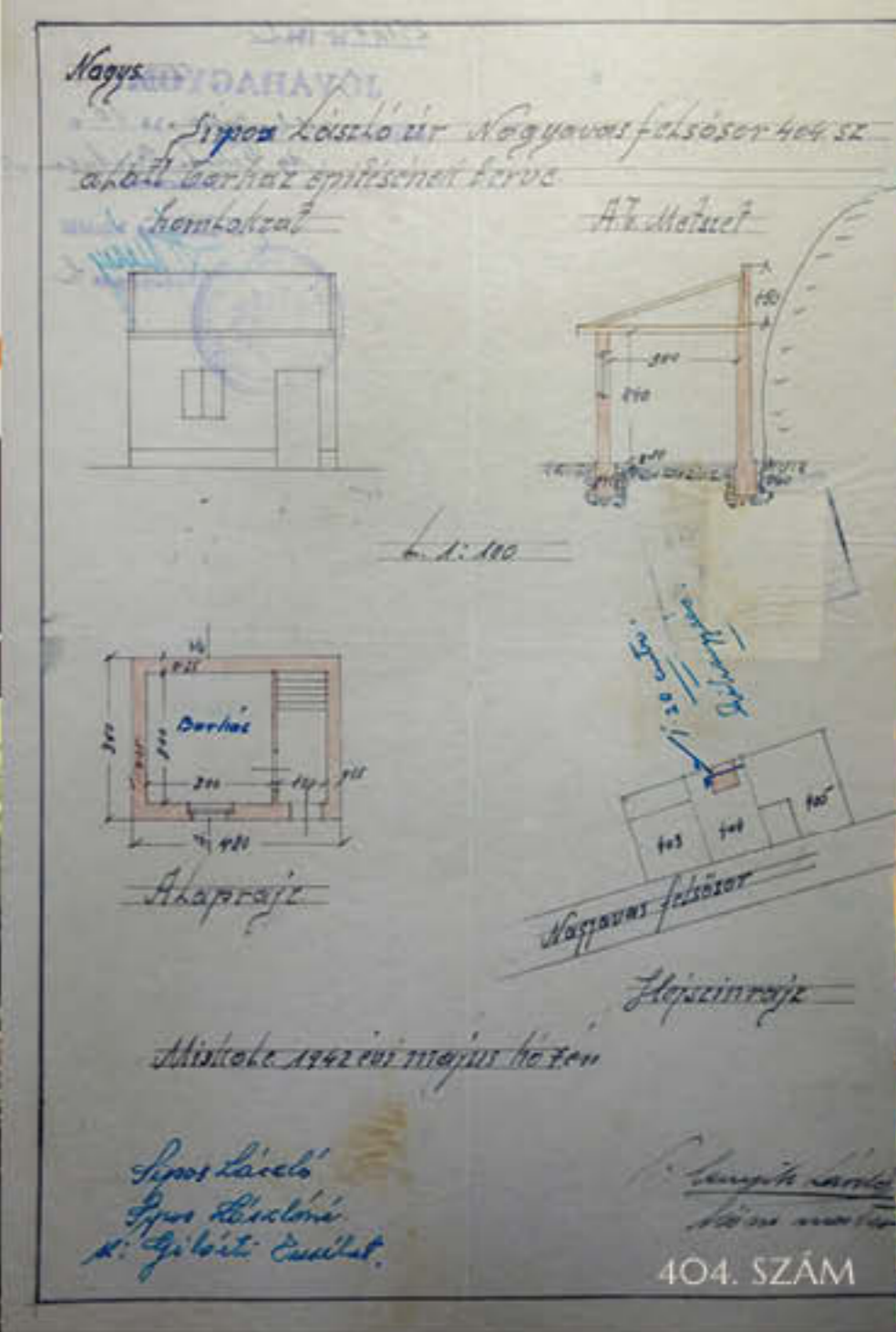
1939-1942. év

Ismert volt a Sárgarigó vendéglő (korabeli számozás szerint: Felső sor 406. szám), melynek működtetője, Haydu Endréné „Diógyőrött született, Kolozsvárott járt iskolába. 1929-ben tett mestervizsgát, előzőleg már önálló vendéglős volt”¹⁰. A levéltárban fennmaradt a Sárgarigó vendéglő 1939. évi átalakításához készült rajzos dokumentáció, akkor tehát már adatoltan működött Haydu Endréné irányításával,¹¹ és a tulajdonos még 1942-ben is avasi vendéglős-ként szerepelt a mélyvölgyi zugkimérések ellen tiltakozó beadvány aláírói között.¹²

FELSŐ SOR 407. SZÁM

1944. év

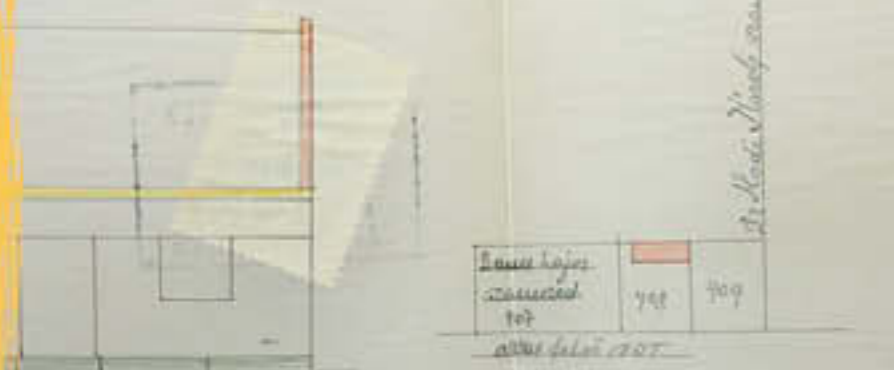
Dancs Lajos („Zsolcai kapu Hági söröző”) az ingatlan tulajdonosa.¹³

408. SZÁM

408. szám
Juhász Lajos Borház építésére kaptam az engedélyt.

alaprajz m 1:100

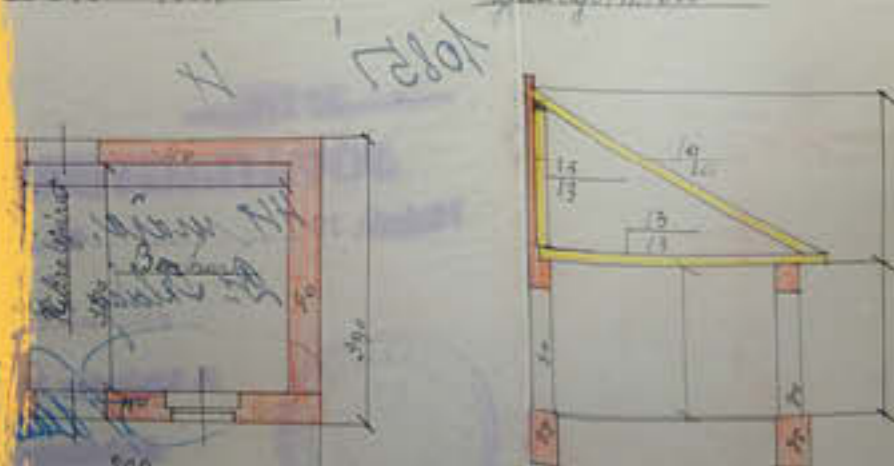
Dr. Skody Károly

408. szám	748	709
-----------	-----	-----

alaprajz m 1:100

alaprajz m 1:100

alaprajz m 1:500

alaprajz m 1:100

alaprajz m 1:100

425. SZÁM

425. SZÁM

425

FELSŐ SOR 408. SZÁM

1944. év

Juhász Lajos tulajdonos (lakás: Miskolc, Géza u. 4. szám) 1944. március 24-én borház építésre kap engedélyt.¹⁴

FELSŐ SOR 409. SZÁM

1944. év

Dr. Skody Károly (lakás: Miskolc, Kun József u. 35. szám) az ingatlan tulajdonosa.¹⁵

FELSŐ SOR 419. SZÁM

1943. év

Vargha Istvánné (lakás: Miskolc, Salétrom u. 7. szám) tulajdonos 1943 őszén elkeríti a borházat, és Miskolc városától megvásárol 4 négyszögölnyi közterületet.¹⁶

FELSŐ SOR 423. SZÁM

1944. év

Kun Lajos (született: Less, 1867. Lakás: Miskolc, Csengey u. 5. szám), a pince izraelita vallású tulajdonosa 1944. júniusában már ismeretlen helyen tartózkodik. Valószínűleg deportálták, vagy munkaszolgálatosként a frontra vezényelték.¹⁷

FELSŐ SOR 425. SZÁM

1929. év

Kardos Andor és neje, született Burger Margit (lakás: Miskolc, Lichtenstein u. 28. szám) tulajdonosok a borházukat átépítették egy szoba-konyhás lakóházzá, amelyet évente május és október hónapok között laktak. Klozettet a szomszéd, Radványi Ignác engedélyével annak portájára (Felső sor 426. szám) építettek, arra szolgálmi jogot kaptak. A várostól a lakóházza használati engedélyt 1929. július 25-én nyertek.¹⁸

FELSŐ SOR 426. SZÁM

1929. év

Radványi Ignác az ingatlan tulajdonosa.¹⁹

FELSŐ SOR 429. SZÁM

1944. év

Dr. Hercz Pál (született Miskolc, 1904. Lakás: Miskolc, Deák u. 9. szám) ügyvéd, izraelita vallású ingatlan tulajdonos 1944. június 21-én már ismeretlen helyen tartózkodik. Valószínűleg deportálták, vagy munkaszolgálatosként a frontra vezényelték.²⁰

FELSŐ SOR 431. SZÁM

1944. év

Berliner Izsó és neje, Klein Amália a tulajdonosok.

1945. év

A pinceingatlan vagyonkezelő gondnoka jelenti az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának, hogy a „Nagyavas Felső sor 431 alatt 4190 sz. betét 2965, 2973/7. hrsz. Területe 111 öl, hiányai: fából épült emeleti terasz leszakadt, tetőzet sérült. Háborús károk: a terasz leszakadt, a tetőzet megsérült, ablakok kitörték. Tulajdonos neve Berliner Izsó”. (1945. július 6.)

1948. év

Az egykori tulajdonos rokona írja 1948. november 23-án, hogy nagybátyja, Berliner Izidor (Izsó) úridivat kereskedő volt a miskolci Széchenyi utcán, 1944-ben még a deportálás előtt, természetes halállal hunyt el.²¹ Berliner Izsó/Izidor a Középső sor 631. számú pincének is a tulajdonosa volt (lásd ott).

FELSŐ SOR 433. SZÁM

1942. év

Káposzta Károly (lakás: Miskolc, Pázsit u. 17. szám) tulajdonos engedélyt kap a már álló borház főfalainak átépítésére, előkert létesítésére. A mellékelt helyszíni rajz alapján gondolhatnánk, hogy a Felső sor 433. szám 1942 áprilisában a Pázmán, a Latabár és a Felső sor találkozásához közel feküdt, valójában itt csak egy nagyvonalú orientációs lokalizálás került a korabeli dokumentumra: a helyszíni szemlén a jelenlegivel beazonosíthatónak bizonyult a tervrajzon ábrázolt építmény.²²

FELSŐ SOR 435. SZÁM

1933. év

Szabó István és neje, mint tulajdonosok építési engedélyt kapnak a polgármesteri hivaltól.²³

FELSŐ SOR 439. SZÁM

1916. év

A miskolci Grünwald Ignác képeslapot hoz forgalomba a pincesor egyik legszebb borházának képével. A svájci stílus eklatáns, gyönyörű példája, mindannyiunk szerencséjére a mai napig őrzi a korabeli formákat.²⁴ Óriási értéke a városnak.

FELSŐ SOR 443. SZÁM

1945. év

A tulajdonos Gelb Mátyásné deportálták, pinceingatlanához 1945 júliusában vagyongondnokot rendeltek ki.²⁵

FELSŐ SOR 445. SZÁM

1943. év

A pincék, mint óvóhelyek felülvizsgálata kapcsán a tulajdonos, vitéz Szabó Ignác Budapestről tájékoztatja a miskolci polgármestert, hogy „Avas Felső sor 445. számú pincémet Kulcsár Ferenc ny. á. honv. tiszthelyettes kezeli, aki a kulcsokat Méltóságod küldöttjei rendelkezésére bocsátja.”²⁶

FELSŐ SOR 449. SZÁM

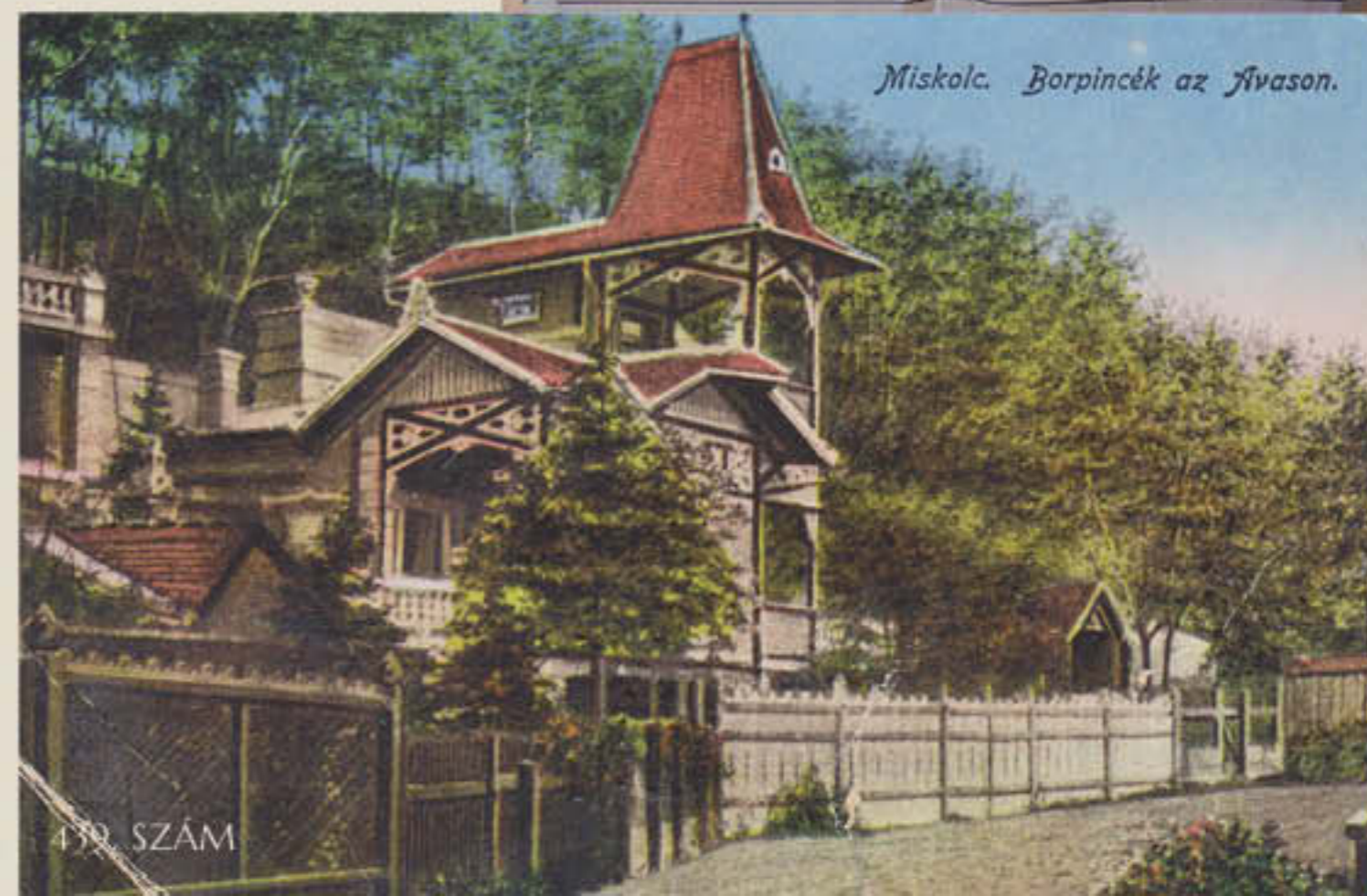
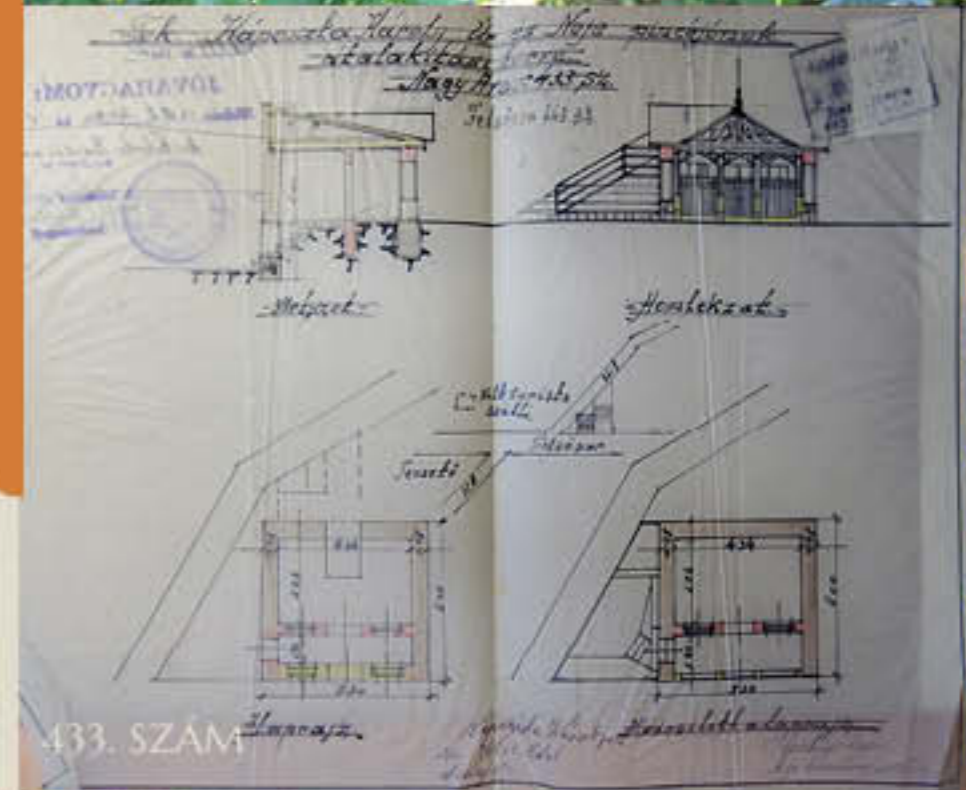
1950. év

Hoffman Jenő és József deportáltak a pinceingatlan tulajdonosai, távollétükben kirendelt vagyongondnok felügyeli a felső sor 449. számú avasi ingatlant.²⁷

FELSŐ SOR 452. SZÁM

1934. év

Gulyás Pál tulajdonos engedélyt kap borház építésére.²⁸

FELSŐ SOR 466. SZÁM

1930. év

Polonkai János a tulajdonos.²⁹

FELSŐ SOR 471. SZÁM

1936. év

Sőregi János (lakás: Miskolc, Meggyesalja u. 56. szám) a tulajdonos.³⁰

FELSŐ SOR 472. SZÁM

1936. év

Szántay Tóth József (lakás: Miskolc, Salétrom u. 16. szám) tulajdonos a felépült borházára 1936. május 28-án használati engedélyt kap a polgármesteri hivataltól. A borház állandó lakásként nem használható.³¹

FELSŐ SOR 473. SZÁM

1936. év

Duka János (lakás: Miskolc, Wesselényi u. 18. szám) a tulajdonos.³²

FELSŐ SOR 474. SZÁM

1933. év

Palógyi Ferenc tulajdonos 1933. szeptember 18-án borház építésére kap engedélyt a polgármesteri hivataltól.³³

FELSŐ SOR 475. SZÁM

1933. év

Valószínűleg Ragályi Ferenc (lakás: Miskolc, Meggyesalja u. 58. szám) a tulajdonos.³⁴

FELSŐ SOR 476. SZÁM

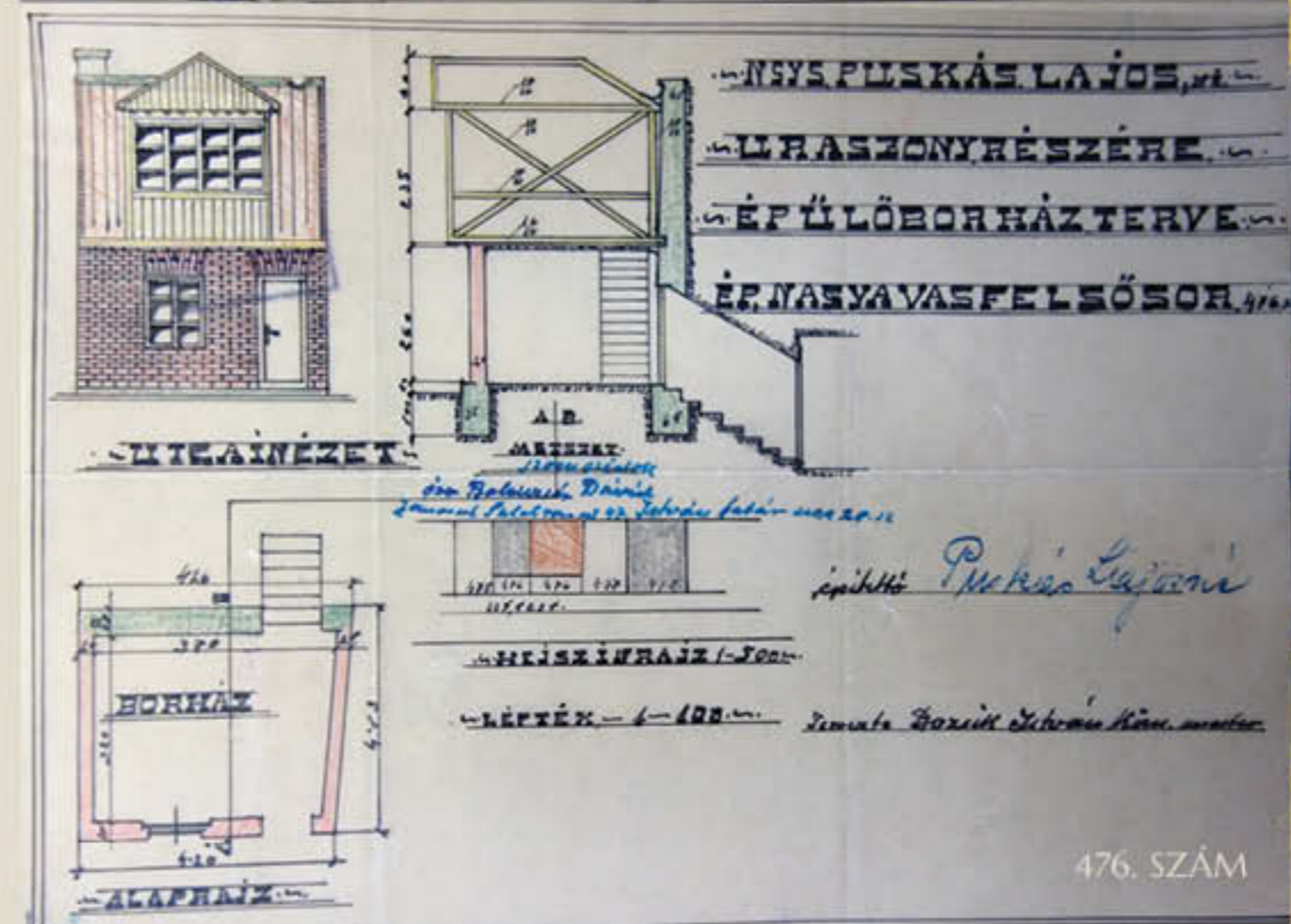
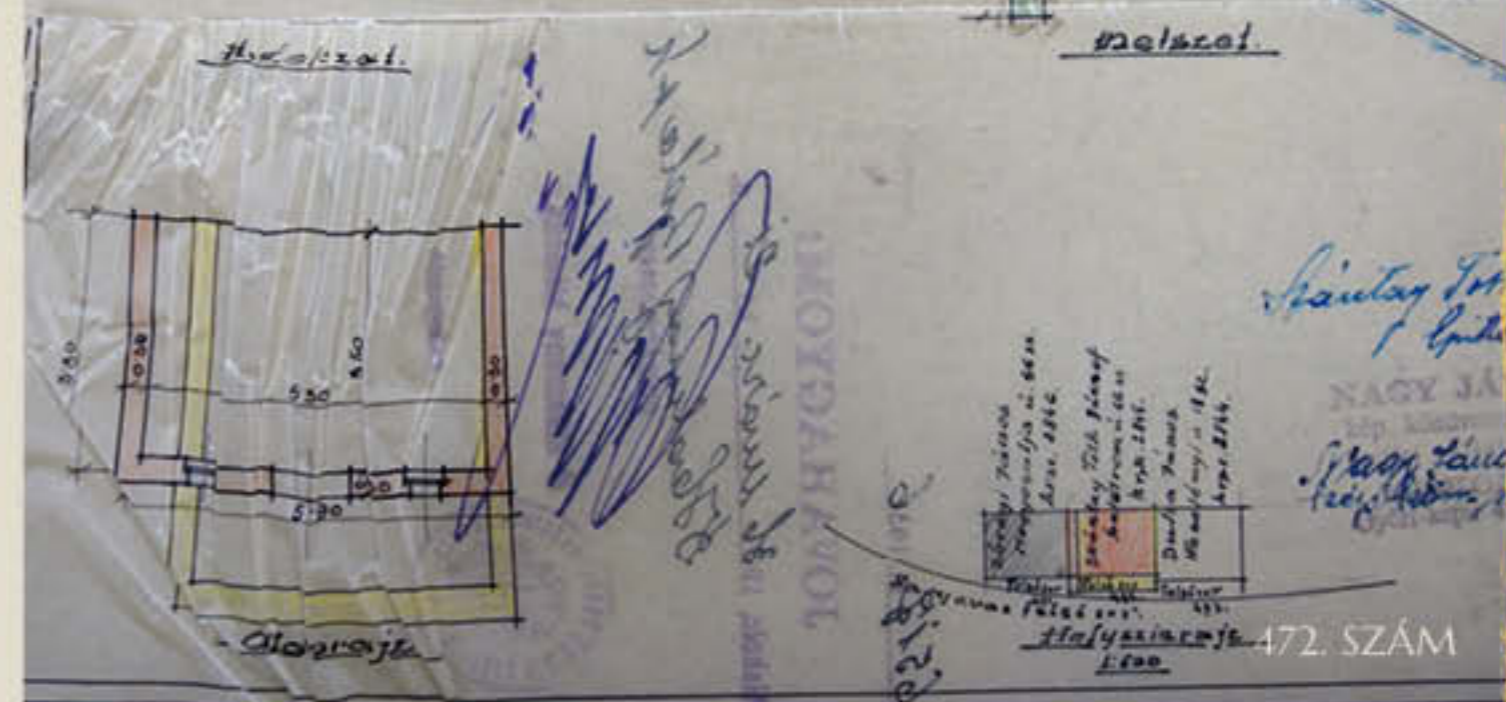
1941. év

Puskás Lajosné (lakás: Újdiósgyőr, Acél u. 17. szám) tulajdonos a pincéhez borházat kíván építeni, 1941. június 4-én építési engedélyért folyamodik a polgármesteri hivatalhoz.³⁵

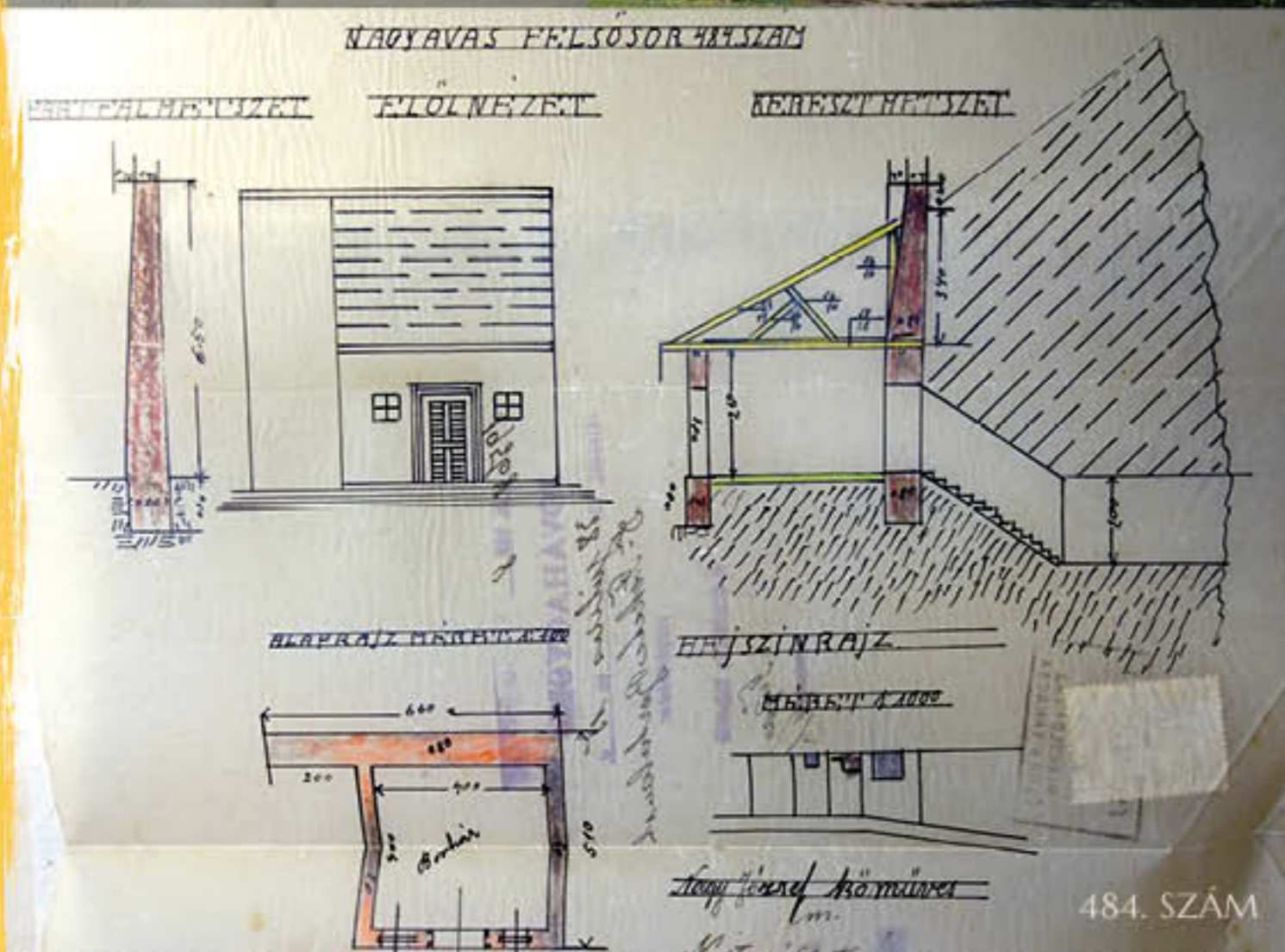
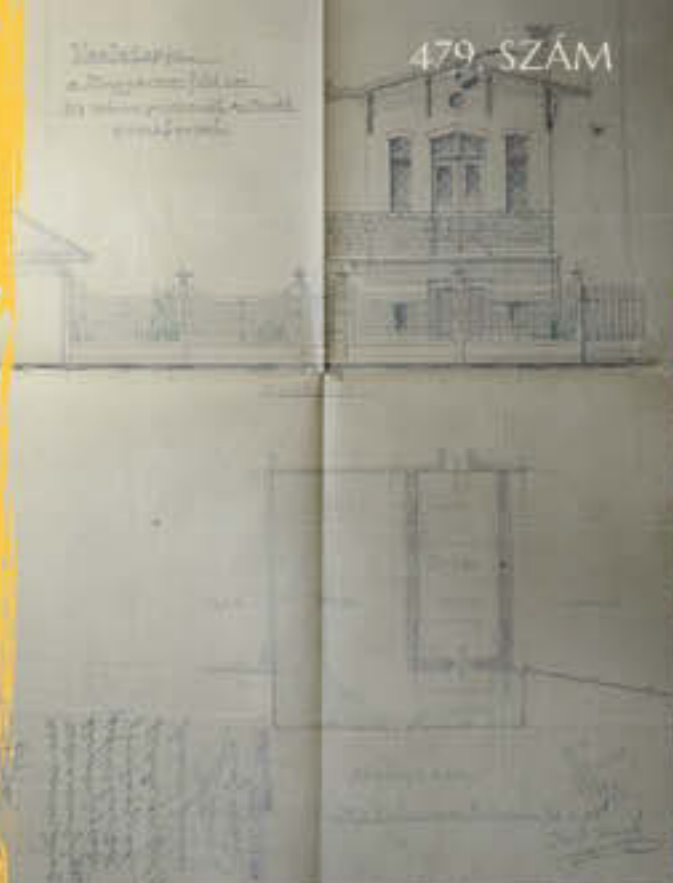

Tekintetes Szántay Tóth József úr Salétrom úca 16. alatt lakos, Nagyavas Felső sor 472 sz. telken építendő borház tervrajza.

L:100

476. SZÁM

FELSŐ SOR 479. SZÁM

1905. év

Blücher Frigyes százados (lakás: Miskolc, Rákóczi u. 21. szám) a pincéhez tartozó borház építésére kap 1905. április 18-án engedélyt a városi tanácstól.³⁶

FELSŐ SOR 483. SZÁM

1938. év

Csontó István (lakás: Miskolc, Dobó u. 19. szám) a tulajdonos.³⁷

FELSŐ SOR 484. SZÁM

1938. év

Nyitrai István (lakás: Miskolc, Nagyruszin-Szőlőhegy) a régi borháza helyére újat kíván építeni, a polgármesteri hivataltól 1938. július 15-én építési engedélyt kap.³⁸

1944. év

Nyitrai István vasgyári munkás a tulajdonos. Lakásában (Miskolc, Gyár u. 20. szám) nem kíván óvóhelyet létesíteni, mert ahogyan 1944. június elsején írja, „a háztól 5 percnyi távolságra a Nagyavas Felső sor 484. szám alatt kitűnően megépített, mély avasi pince áll rendelkezésünkre óvóhely gyanánt. A pince az én tulajdonomat képezi (...) a szomszéd pincék felé vészkijáráttal is el van látva”.³⁹

FELSŐ SOR 485. SZÁM

1930. év

Wolczowits Albert a tulajdonos.⁴⁰

1938. év

Wolczovics Albert (lakás: Miskolc, Gyöngyvírág u. 73. szám) a tulajdonos.⁴¹

FELSŐ SOR 489. SZÁM

1932. év

Tóth András (máshol: Tóth Sándor) tulajdonos állandó lakásra szánt házat kíván építeni a telkén. A polgármesteri hivatal 1932. április 27-én elutasítja a kérelmét, lakóház építéséhez a pincesoron nem járul hozzá.⁴²

FELSŐ SOR 490. SZÁM

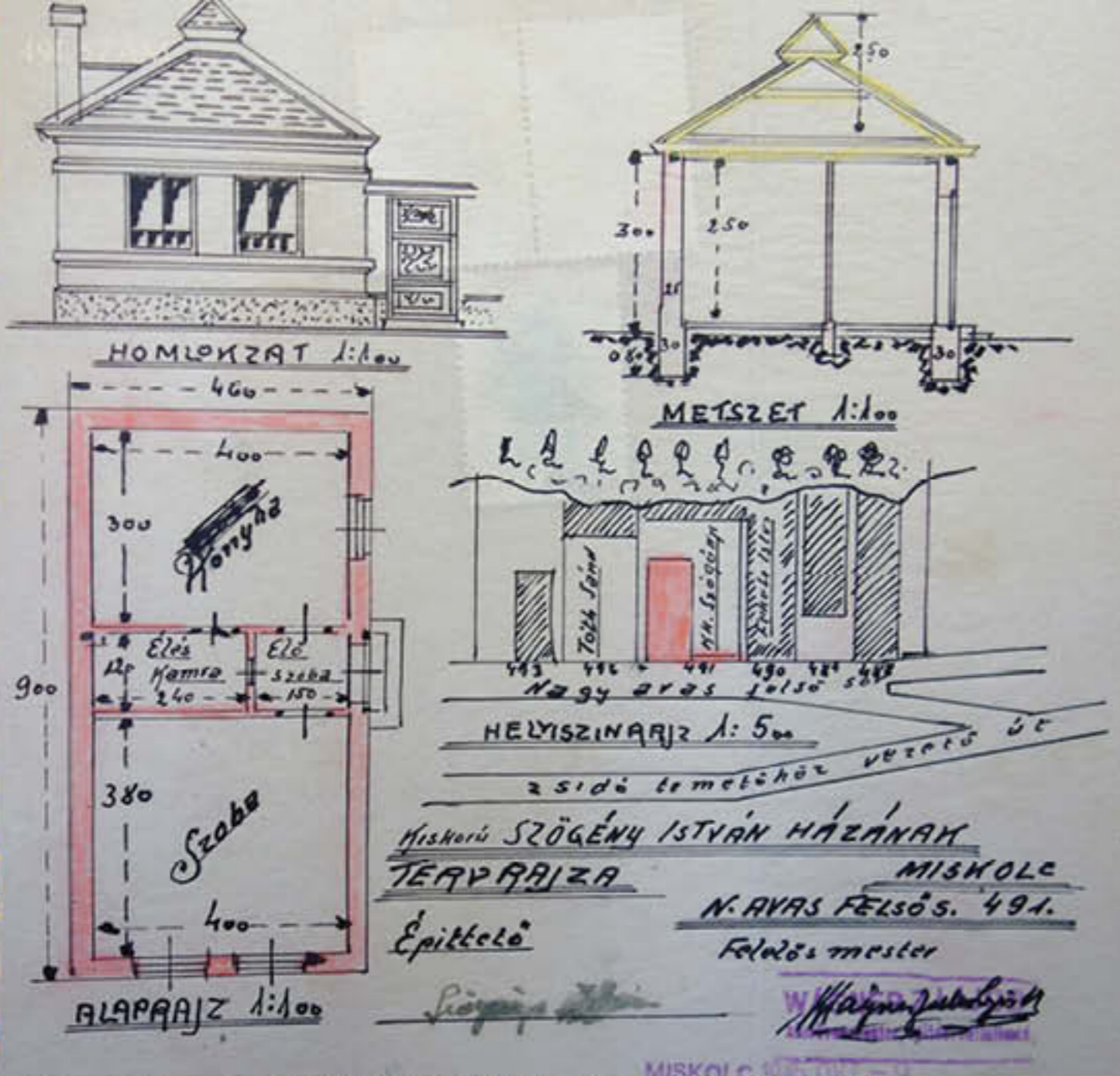
1932. év

Szepcsik József a tulajdonos.⁴³

1945. év

Fekete István a tulajdonos.⁴⁴

491. SZÁM

FELSŐ SOR 491. SZÁM

1930. év

Szögényi József a tulajdonos.⁴⁵

1945. év

Furcsa szövegű, 1945. november 13-án keltezett polgármesteri véghatározat: „Kiskorú Szögényi István Nagyavas Felső sor 491. szám alatti lakosnak kérelmét elutasítom (...) kk. Szögényi István szülei kijelentették, hogy ezen építkezés nincs szándékukban és kérelmet az említett tervek kapcsán nem terjesztettek elő sem ők, sem gondnokuk, sem gyermekük.”⁴⁶

FELSŐ SOR 494. SZÁM

1934-1942. év

Papp Béla tulajdonost többször felszólítja a polgármesteri hivatal, hogy a telkére engedély nélkül épített lakóházat 30 nap alatt bontassa le.⁴⁷

1940. év

Az ingatlanok számozása nem stabil. Papp Béla nevű tulajdonos 1934-1942 között szerepel az iratokban, egy másik helyszíni rajz viszont 1940. szeptemberi keltezéssel Esztergályos Jánost szerepelteti a Felső sor 494. szám tulajdonosaként, a Felső sor 496. számhoz adja meg Papp Bertalan (tehát nem Béla) nevét tulajdonosként.⁴⁸

FELSŐ SOR 495. SZÁM

1930. év

Ragályi József a tulajdonos.⁴⁹

1940. év

Kelemen Ferenc lakóházat kíván építeni a telkén, a polgármesteri hivatal 1940. szeptember 13-án elutasítja a kérelmét, mondván, hogy a pincék sosem számítottak lakott területnek, a telkek keskenyek, nincsen vízvezeték és csatornázás.⁵⁰

FELSŐ SOR 496. SZÁM

1930. év

Pál Sándor⁵¹ és neje, született Árvai Anna a tulajdonosok. A szomszédos, városi tulajdonban lévő területre (Felső sor 496/a) engedély nélkül sertésólat és klozettet építettek. A szegénysorsú házaspár vagyonát elárverezték, a pincét is eladták, a periférikus Honfoglalótelepre költöztek.⁵²

1932. év

A Pál házaspártól a tekintélyes városi közgyám, Papp Béla és neje, született Erdélyi Zsuzsanna (lakás: Miskolc, Bezerédi u. 2/a. szám) vásárolják meg a nagyavasai ingatlant. Rövid ideig birtokolják.

1934-1938. év

Özv. Papp Béláné Erdélyi Zsuzsanna eladja a nagyavasai ingatlant Bolobás János nyugalmazott vasgyári munkásnak. Bolobás birtoklása idején a hegyoldal leomlott, Bolobás eltakarította az omladékot és a felszabadult területre, városi tulajdonra engedély nélkül építkezett. Bolobás öttagú családja állandó jelleggel lakta a Felső sor 496. szám alatti épületet.

1943. év

Papp Bertalanné született Dusza Terézia az ingatlan tulajdonosa, aki a jogelődje által elfoglalt városi területért 176 pengő vételárat fizet, megveszi Miskolc várostól az adott területet, így a Felső sor 496. számú ingatlana legálisan gyarapodik.⁵³

FELSŐ SOR 496/A. SZÁM

1931. év

A terület Miskolc város tulajdona. Egy részét Babtiszta Géza bérlé a várostól. Csendom Ferenc (lakás: Miskolc, Felsőavas, Teleky sor 537. szám), miután hadirokkantságára, munkanélküliségére, dohos pinceotthonára hivatkozva kérvényezte, városi engedéllyel egy szoba-konyhás házat építhet az ingatlan Babtiszta által nem lakott részén, ideiglenes jelleggel. Pál Sándor szomszédot (Felső sor 496. szám) felszólítja a városi hatóság, hogy az engedély nélkül, városi ingatlanra épített disznóólát és klozettet bontsa el. A két szomszéd, Pál Sándor és Babtiszta Géza tiltakozik a polgármesternél 1931. december 30-án, mondván, hogy „*az Avasról lefutó eső és hóvizek ezen területen futnak le, ha tehát ezen hely beépítve lesz, a víz lefolyásának helye nem maradván, a víz a mi telkünket és házunkat fogja előnteni és tönkre tenni.*”⁵⁴

1931-1937. év

Babtiszta Gézáné nyilatkozik 1937 júliusában, hogy a Felső sor 496/a. szám alatti területet 1931 óta bérlé a várostól, azóta ott lakik.⁵⁵

FELSŐ SOR 497. SZÁM

1930. év

Özveggy Papp Józsefné a tulajdonos.⁵⁶

FELSŐ SOR 500. SZÁM

1930. év

Sarafi Juliánna a tulajdonos.⁵⁷

FELSŐ SOR 501. SZÁM

1930. év

Teichengröber Rudolf a tulajdonos.⁵⁸

1940. év

Trengvéber Béla a tulajdonos.⁵⁹

FELSŐ SOR 502. SZÁM

1930. év

Özveggy Cseh Ferencné a tulajdonos.⁶⁰

1940. év

Özveggy Varga Józsefné építési kérelmét 1940. szeptember 13-án azzal utasítja el a polgármesteri hivatal, hogy az Avas „*soha sem volt lakótelep, hanem csupán pincék céljaira szolgáló épületeket létesítettek rajta (...), az ott levő telkek szűkek, lakóház építésére alkalmatlanok, vízvezeték, csatornázás nincsen, kutak, pöcegödrök nem építhetők és végül, a hegyoldal pincékkel keresztül-kasul van fúrva, az ottani építkezés közbiztonsági szempontból is aggályos. Már beomlások is történtek.*”⁶¹

FELSŐ SOR 503. SZÁM

1930. év

Borza Anna a tulajdonos.⁶²

1940. év

Borza Blanka a tulajdonos.⁶³

IRODALOM

Békési Gábor 2014: A Nyugat keleten – Móríz Zsigmond Miskolcon. In: Történelem és Múzeológia – Miskolci Internetes Folyóirat 1.
Berecki Zoltán 2015: Zakopane versus Svjác – Az avasi borházak harmadik generációjának építészete. In: Avasi Mocsokidvök. Avasi Értéktár I. Miskolc: 12-13.
Csikvári Antal (szerk.) 1939: Borsod vármegye. Budapest.
Dobrossy István 1993: Idegentorgalom, látvány, vendégvárás-vendéglátás az Avason. In: Dobrossy István (szerk.): A miskolci Avas. Miskolc: 345-365.
Dobrossy István – Eszenyi Miklós – Zahuczky László 2008: Miskolci Életrajzi Lexikon. Miskolc.
Holmágy Béla – Leszli Andor (szerk.) 1929: Miskolc. Budapest.
Kárpáti Béla 2002: Miskolci várostörténeti kalendárium 1500-1960. Miskolc.
Mann Viktória 1987: Marjalaki Kiss Lajos tudományos tevékenysége levelezéseinek tükrében. In: Dobrossy István (szerk.): Marjalaki Kiss Lajos – történeti tanulmányok. Miskolc: 7-36.
Marjalaki Kiss Lajos 1938: Az Avas. In: A Miskolci M. Kir. II. sz. Állami Polgári Fiúiskola Értesítője az 1937-38. tanévről. Miskolc: 3-6.
Marjalaki Kiss Lajos 1939: Az Avas. In: Csikvári Antal (szerk.): Borsod vármegye. Budapest: 12-14.
Miskolc thjf. város utcáinak, tereinek és telepeinek jegyzéke. Háztulajdonosok névjegyzéke (Utcanevek szerint). 1930. Miskolc.
Porkoláb Tibor 1993: Az Avas irodalma – irodalom az Avason. In: Dobrossy István (szerk.): A miskolci Avas. Miskolc: 307-344.
Porkoláb Tibor (szerk.) 2001: Szentpéteri Öres fészek. Lévy József naplója (1908-1917). Miskolc.
Somorjai Lehel 2003: Miskolc az I. világháború éveiben. In: Veres László (szerk.): Miskolc története IV/1. 1848-tól 1918-ig. Miskolc: 180-194.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

MNL B-A-ZMLT IV. 1905/b.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc Város Tanácsának iratai 1873-1909.
MNL B-A-ZMLT IV. 1905/c.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc Város Tanácsának közigazgatási iratai 1873-1909.
MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc Város Polgármesteri Hivatalának iratai 1909-1950.
MNL B-A-ZMLT IV. 1914.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc Város Mérnöki Hivatalának iratai 1879-1947.
MNL B-A-ZMLT VII. 1/a.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. A Miskolci Törvényszék cégbejegyzési iratai 1914-1949.
MNL B-A-ZMLT XIII. 76.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Holmágy Béla és Honti Béla miskolci polgármesterek családi iratai 1883-2005.
MNL B-A-ZMLT XV. 91/e.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolci aprónyomtatványok gyűjteménye XIX-XX. század.
MNL B-A-ZMLT XXII. 101/a.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc M. Város Tanácsának ülésszorgokönyvei 1950-1974.
MNL B-A-ZMLT XXII. 102/a.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Miskolc M. Város Tanács Végrehajtóbizottságának ülésszorgokönyvei 1950-1974.
MNL B-A-ZMLT XXIV. 101.
Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. Az Elhagyott Javak Kormánybizottsága Kirendeltségének iratai 1945-1950.
HOM HTD
Herman Ottó Múzeum Történeti Tár, Helytörténeti Dokumentáció

JEGYZETEK

¹Kárpáti 2002. 40.

²Dobrossy 1993. 356.

³Reggeli Hírlap, 1931. július 8.

⁴MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 648/1940.

⁵MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 25473. és 26226/1944.

⁶MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 20596/1944.

⁷MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 23447/1926.

⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 12743/1940.

⁹MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 1100/1942.

¹⁰Csikvári (szerk.) 1939. 164.

¹¹MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 12743/1940.

¹²MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 30214/1942.

¹³MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 811/1944.

¹⁴MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 811/1944.

¹⁵MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 811/1944.

¹⁶MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 1078/1943.

¹⁷MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 26756/1944. és 25932/1944.

¹⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 20212/1929.

¹⁹MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 20212/1929.

²⁰MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 26757/1944.

²¹MNL B-A-ZMLT XXIV. 101. 490/1950.

²²MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 913/1942.

²³MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 8831/1933.

²⁴A svájci stílusról az avasi borházak vonatkozásában: Berecki 2015. 12-13.

²⁵MNL B-A-ZMLT XXIV. 101. 321/1950.

²⁶MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 11495/1943.

²⁷MNL B-A-ZMLT XXIV. 101. 381/1950.

²⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 21833/1934.

²⁹Miskolc thjf. város... 20.

³⁰MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 6517/1936.

³¹MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 6517/1936.

³²MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 6517/1936.

³³MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 13696/1933.

³⁴MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 13696/1933.

³⁵MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 20686/1941.

³⁶MNL B-A-ZMLT IV. 1905/c. 3649/1907.

³⁷MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 1254/1938.

³⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 1254/1938.

³⁹MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 25084/1944.

⁴⁰Miskolc thjf. város... 20.

⁴¹MNL B-A-ZMLT IV. 1914. 1254/1938.

⁴²MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 7344/1932.

⁴³MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 7344/1932.

⁴⁴MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 16403/1945.

⁴⁵Miskolc thjf. város... 20.

⁴⁶MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 16403/1945.

⁴⁷MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 15941/1943.

⁴⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 33466/1940.

⁴⁹Miskolc thjf. város... 20.

⁵⁰MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 33466/1940.

⁵¹Miskolc thjf. város... 20.

⁵²MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 17148/1943.

⁵³MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 17148/1943.

⁵⁴MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 3/1932.

⁵⁵MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 17148/1943.

⁵⁶Miskolc thjf. város... 20.

⁵⁷Miskolc thjf. város... 20.

⁵⁸MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 33468/1940.

⁵⁹Miskolc thjf. város... 20.

⁶⁰MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 33468/1940.

⁶¹Miskolc thjf. város... 20.

⁶²MNL B-A-ZMLT IV. 1906/b. 33468/1940.

MIKROÉPÍTÉSZET-TÖRTÉNET

Az építészettörténetben mikroarchitektúrának azokat az általában középkori kőfaragómunkákat, ötvösmunkákat nevezik, amelyek az építészet szerkesztési szabályai szerint készülnek, de nem épületek: szentségházak, ereklyetartók, szoborbaldachinok, stb.

A történelemtudományban a mikrotörténetírás az az irányzat, ami nem a nagy, sorsfordító történelmi eseményekkel foglalkozik, hanem valamilyen jól körülhatárolható forrásanyag segítségével egy közösség mindennapjaival, hétköznapi életével.

A városmorfológiában a mikroubanizmus a városszerkezet és az építészet kölcsönhatásainak vizsgálatát jelenti.

Az avasi borházak terveinek levéltári kutatása a szó többféle értelmében is mikroépítészettörténet. A városszövet ezen a területen archaikus: a terepviszonyoknak megfelelően az utcák keskenyek és kanyargósak (néha nem is nevezhetők utcának), a telkek elaprózottak, szabálytalanok, a (gyakran egyetlen helyiségből álló) épületek sokszor jóformán az egész telket kitöltik. Fizikailag sincs helye a monumentális építészetnek.

A tervrajzokat böngészve nem is találkozunk építészettel: az aláírók építőmesterek, kőművesmesterek, ácsmesterek. Az épületek gyakran nem többek egyszerű fabódénál. Mai szemmel nézve azonban ezeknek az egészen egyszerű épületeknek a tervei is megkapóan szépen megrajzoltak és művesen feliratozottak. Az is kiderül, hogy a város is odafigyelt a területre: van olyan irat, ami engedély nélkül készült épületrész bontásáról rendelkezik, van olyan terv, ami nem kapott engedélyt, mert „a szépművészeti követelményeknek nem felelt meg”, és szinte minden tervdokumentációban szerepel a kerítés rajza. Ez utóbbi azért fontos, mert a telkek arcát jelenti a közterület felé.

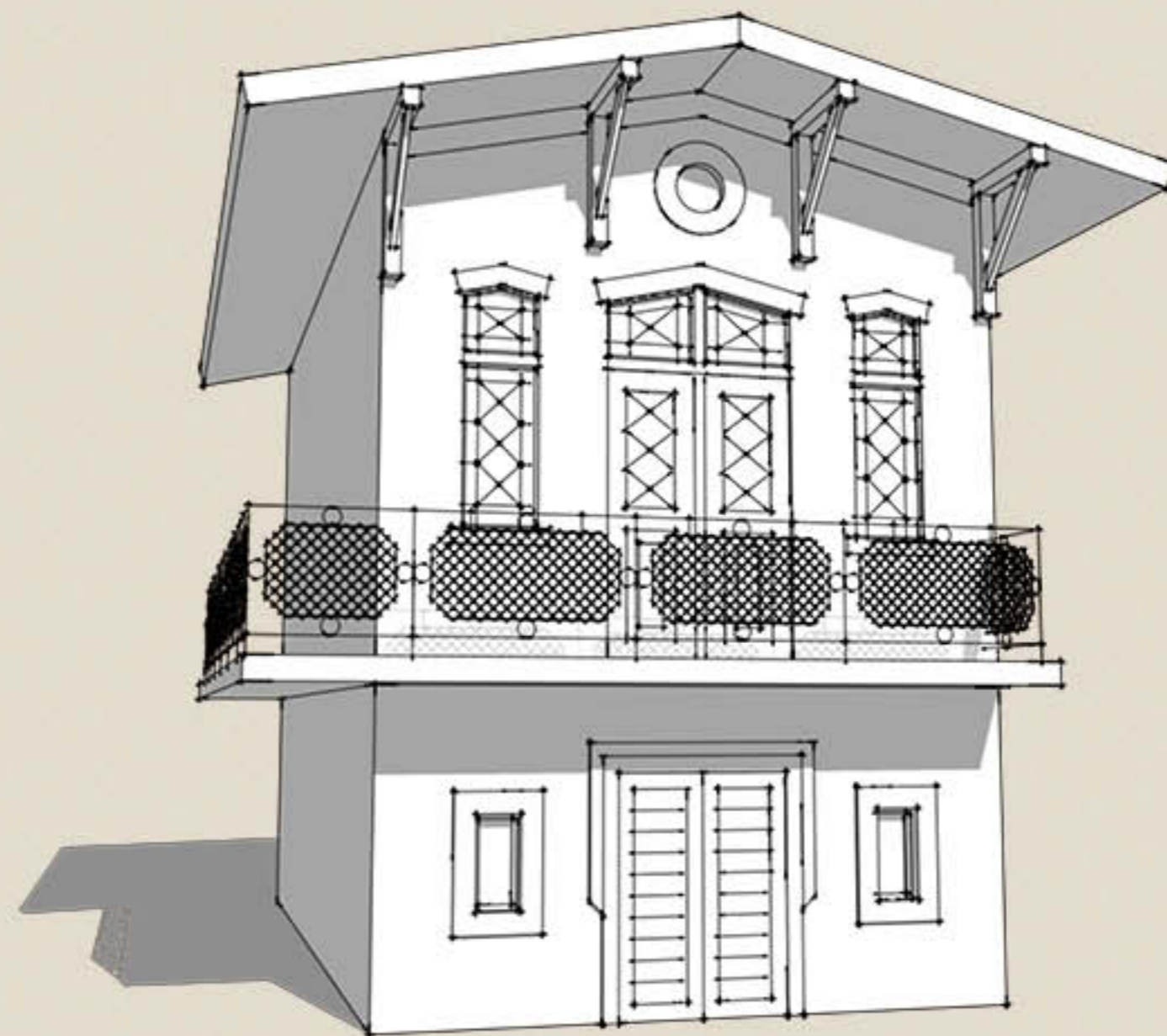
A levéltárban fellelhető felső sori tervek között csak néhány olyat találtunk, ami ma is meglévő épület terve. A többi vagy nem valósult meg, vagy azóta elpusztult. Építészeti szempontból három fő csoport különböztethető meg: a valóban egyszerű, faskamraszerű épületek tervei, a lakóház jellegű épületek (jellemzően a Felső sor nyugati vége felé, ahol a mai napig a legtöbb lakás céljára használt ingatlan van), és az igényesebb kialakítású, díszesebb, a svájci stílus ismérveit magukon hordó, nyaralószerű épületek. Ezen a soron a legjelentősebb ilyen épület a 439-es számú. Erről tervet nem sikerült fellelni, de egy régi képeslap tanúsága szerint egykor tornya is volt.

Mindhárom típusból elkészült egy-egy 3D-s modell. A 403-as számú, ma már nem fellelhető kis borház rajzát 1926-ban készítette Dr. Krausz Mórné számára Hegedűs Gábor ácsmester. Az épület nem is falazott szerkezetű, hanem egyszerű deszkázat favázon. A modellen textúrának a tervrajzok lettek felhasználva.

A 479-es, ma már nem fellelhető ház rajzait Koch Károly építőmester készítette 1905-ben Blüchel Frigyes számára. Az emeletes, lakóházjellegű borház falazott szerkezetű, díszes korláttal, kerítéssel.

A 439-es borház mai állapotát az archív képeslappal összevetve látható, hogy nemcsak a torony tűnt el, hanem a tetőidoma is jelentősen megváltozott. A modellen a mai állapot lett összeszerkesztve a képeslap alapján modellezett toronnyal, azt mutatva, hogy nagyjából milyen lenne a kép, ha visszaépülne a torony.

A műemlékvédelem nemcsak az egyedi értékeket különbözteti meg. Egy terület értékes lehet úgy is, hogy az egyes épületek önmagukban nem képviselnek különösebb értéket, de mint együttes valami nagyobb egészé állnak össze. Az avasi pincesorok esetében is hasonló a helyzet. A néhány kiemelkedő szépségű borházon túl a sajátos morfológia: az utcarendszer, a telekviszonyok, a beépítési mód önmagában is védendő érték.

Balogh Attila

KILÁTÁSSAL BASZKFÖLDRE

Történetünk 1963-ban kezdődik. Sőt, már 61-ban. Vagy akár 59-ben... És körülbelül 1966-ban folytatódik. De maradjunk csak az újkori sztorinál: ez tavaly, 2019-ben.

Kaposi Viktoré a felfedezés érdeme, aki különös fotójával megkereste jelen cikk szerzőjét. Tudván, hogy az Észak-Keleti Átjáró Egyesület Miskolc-történeti kutatása keretében kiemelt figyelemmel keressük az avasi kilátóval kapcsolatos érdekességeket, különösen az ábrázolásaira vonatkozó kuriózumokat. És mi lehetne rendkívül, mint ha egy épület alakját egy másik épület idézi fel?

A miskolci világutazó fényképész kerékpártúrán járt Spanyolországban, amikor Baszkföldön egészen hihetetlen látvány tárult elé. Otthona egyik emblematikus városképének sziluettjét vette észre a hispán félsziget kikötővárosában. A San Sebastianban, nevezetesen Donostia külvárosban a tengerparton egy komoly épületegyüttes áll, amelynek egyik tagja szinte a megszólalásig hasonlít az avasi tévétoronyhoz. Mint utóbb sikerült kinyomozni, az ingatlanban a helyi tengerészeti iskola található, maga a „kilátó” blokk is az oktatási intézmény szerves része.

„A szemem megakadt egy furcsán ismerős épületen a mellettünk húzódó öböl túloldalán. Egy fotót készítettem, aztán meg is feledkeztem róla, csak a napokban jutott eszembe, hogy az avasi eredetiért rajongó ismerősömnek elküldjem. Aztán úgy alakult, hogy egy kis nyomozást is folytattam, és az épületben ma működő Hajózási és Halászat Középiskola segítségével fény derült a titokra” – írja a fotós az anyroadanywhere.com címen futó webnaplójában. „Az iskola a kikötőként is funkcionáló öböl melletti dombon áll, és jellemző vonása a kolosszális, sziklafalat mintázó, déli tájolású nyers betonfal, amelynek tetején harmonikászerűen kialakított épületrészben planetárium is működött. Az épületegyüttes része a tantermeket rejtő főépület, egy nagyméretű konferenciaterem és a bennünket leginkább érdeklő kilátótorony is. Az utóbbi években lakóházak építése miatt sajnos az alapjai megmozdultak, és egy szárnyát le is kellett bontani, a torony és a planetárium pedig nem használható – de remélhetőleg ez csak átmeneti állapot.”

Az iskola honlapja a <http://www.pasaiaeskola.hezkuntza.net/es/inicio/> címen látható, az intézmény emblémájában is feltűnik a számunkra oly ismerős grafikai alakzat.

Az avasi kilátóban 2017-ben tartott Utánam Srácok Fesztivál egyik eseményén, a Tévétorony, városjelkép – kilátó és kilátások című fórumon meghívott résztvevőként szereplő Viktor a háttérinformációk nagy részét maga nyomozta ki és bocsátotta rendelkezésünkre. Mint az utanamsracok.blogspot.com website cikke is rögzíti: az avasi kilátóról tudjuk, hogy 1963-ban adták át, az azt megelőző két évben zajlott az építése, és valamivel korábban a tervezése: az erre kiírt építészeti pályázatot nyerte meg Hofer Miklós, a (fővárosi) Középülettervező Vállalat fiatal mérnöke. A San Sebastian-i képeken látható építmény tervezői pedig Luis Laorga és José López Zanón spanyol építészek. Az épület 1966-1968 között épült.

Az utóbb említett írás szerint „arra egyelőre nincs biztos magyarázat, mivége a szembezőkő hasonlóság/egyezés. Talán jelen poszt olvasói is megerősíthetik a feltételezést: nem lehet véletlen...” A legvalószínűbbnek azt tarthatjuk, hogy az 1963-ban az építészeti szakmában világszerte ismertté és elismertté vált miskolci objektum tervrajzai kerültek talán spanyol építetők kezébe, akik ezeket a tervrajzokat megvásárolhatták, saját mérnökeikkel adaptáltatták a konkrét helyszínre és funkcióhoz. Hogy a fentiekre meggyőződhetnek a miskolci helytörténeti kutatók, avagy más magyarázatra akadjanak, tervben van, hogy kezdeményezésükre a miskolci önkormányzat főépítésze, illetve a Borsod megyei építészakadémiára felvegye a szakmai kapcsolatot a baszkföldi hasonló szervezetekkel, hivatalokkal. Levelezésükből reményeink szerint kiderül majd az igazság.

Itt jegyezzük meg, létezik egy híresztelés, miszerint – alighanem hasonló előzmények nyomán – valahol Oroszországban (pontosabban: az egykori Szovjetunió területén) egy városban ugyancsak áll az avasi kilátó pontos mása... Az Utánam Srácok-blog posztja felhívással zárul: „Kérjük, aki utóbbiról tud biztos információval szolgálni, jelentkezzen!”

Akárhogy is, a hasonlóság-azonosság, illetve az ezt megalapozó feltételezett építészeti-tervezési kapcsolódás kiindulópontja lehetne a borsodi megyeszékhely és a baszkföldi főváros között megindítandó hivatalos kapcsolatfelvételnek. Ami szerencsés esetben oda vezethet, hogy a két település között testvárosi kontaktus alakul ki. (Miskolcnak 12 testvérvárosa van jelenleg.) A folytatás? A későbbiekben aztán felvetődhet, hogy Hofer Miklós Ybl-díjas építész-mérnök munkásságát, ezt kiterjesztve pedig a hatvanas évek nagyvárosi modernista építészetét vizsgáló projektek induljanak el, akár a két város, illetve ország együttműködésében. Nemzetközi konferenciával, kiállításokkal, tudományos és idegenforgalmi kiadványokkal. Nem mellesleg, a Miskolc modernkori arculatát jelentősen meghatározó, a város jelképévé vált tévétorony tervezőjének posztumusz díszpolgárrá avatásának kezdeményezése már 2020-ban a városi önkormányzat elé került, bár egyelőre sikertelenül. A kultuszának kiépítése-ápolása beleilleszkedne a helyhatóság által nemrégiben deklarált és megerősített szándékba, miszerint stratégiai célnak tekintik a (belvárossal együtt kezelt) avasi hegyoldalt és az Avastető rendbetételét, fejlesztését, turisztikai tárgyú hasznosítását.

San Sebastian / Donostia

Miskolc

AVASI VENDÉGLÁTÁS ANNO

Gól vendéglő

GÓL Vendéglő
Latabár-sor 388.

A 30-as években Bolyoni János, később az Ipartestület (a felszabadulás előtt) a vendéglátó vállalat tulajdonában üzemelt. 1956-ban Dobó Zoltán vette bérbe mint a DVTK csatára, ő adta a Gól nevet is a vendéglőnek. Forgalmát a mérkőzéseken szerzett népszerűsége építette. Egy-egy sikeres futballmeccs, egy-két általa lőtt gól után kicsi volt a vendéglő a mulatózó szurkolóknak. Személyzete egy állandó szakácsból és saját családja tagjaiból állt. A szakácsnő, Boriska néni főttjére Egerből, sőt Pestről is rendszeresen lejártak az iránynevek. A vendéglő nyáron kerthelyiséggel is rendelkezett. Kártya- és hazárdjáték-engedélye is volt. Dobó ezekből a játékokból is jelentős hasznot húzott, hiszen minden nyereményből 50 Ft ütötte a markát. Mint az Ava-

son több pincében, nála is voltak több napos törzsvendégek, akik akár egy hetet is eltöltöttek itt a mulatóban. A vendéglő igen jól jövedelmezett, míg 1959-ben a vállalat be nem vonta az engedélyt, miután az akkori jogszabályok még nem adták lehetőséget állami üzletek közös üzemeltetésére. A környéken volt még két hasonló mulató pince (Máci bácsi és Zsuzsi nénié), amely hasonló forgalmat bonyolított le.

Alaxai Zsuzsa - Hevesi Attila - Nagy Tibor: Az avasi pincészet (Kocsmák és mulatók az Avason). Kárpáti Béla szerk.: Első lépések a történelemben. Miskolc, 1988.

Szenzáció!
Az Avason lévő
GÓL-vendéglőben
augusztus 3-án, hétfőn este hét órai kezdettel egész estét betöltő, teljesen új műsorával
Itt vagyok ragyogok
címmel fellép
KAZAL LASZLO
Rossz idő esetén fedett helyiség!
Asztalfoglalást már most fel-
veszünk.

Észak-Magyarország 1959. 08.

A Gól-vendéglőben, az Avason aug. 31-én, hétfőn este 7 órai kezdettel „1939. legújabb slágerei” címmel nagyszabású, műsoros estét rendezünk. Fellépnek: ZARAI MARTA és VAMOSI JÁNOS legkiválóbb táncdal énekesek. Rossz idő esetén fedett helyiség. A nagy érdeklődésre való tekintettel asztalfoglalást felveszünk. 3439

Észak-Magyarország
1959. 08.

Edző lesz?...

1943: a Bp. Vasas az Elektromos ellen játszik bajnoki labdarúgó-mérkőzést. A szurkolók meglepve kapják fel fejüket, amikor a bemondó a Vasas csatárorát közli, egy ismeretlen név is szerepel a nagy hírű ötösfogatban: Dobó. A meglepetés csak fokozódik, mikor az új játékos megjelenik a pályán: egy 15 éves srác. És az elképedés akkor teljes, mikor a vezényelők hatalmas gólt lő a Tromos kapujába.

Igy kezdődött Dobó Zoltán labdarúgó pályafutása. Sok egyesületben megfordult (Bp. Vasas, MATROSZ, Tatahánya, Pécs, DVTK, Vasas Izó, MVSC), és mindenütt kiűnt sajátos csatárjátékával.

Gólerős játékos volt. 1954-ben a bajnokságban 55 gólt rúgott és ezt az eredményt, csak Deák tudta túlszárnyalni. Többször szerepelt az ifjúsági, az utánpótlás és a B válogatottban. Már aktív focista korában megnyitotta a Gól vendéglőt. Ez a munka egész embert kívánt, meg aztán jöttek a fiatalok, Dobó így szegre akasztotta a esukát.

De a focitól nem tudott elszakadni, hiszen 15 labdarúgó év különösen az élvonalban nem múlik el nyomtalanul. Ezért tavaly beiratkozott az edzőtanfolyamra és idén sikeres oktatói vizsgát tett. Már sok helyre hívták, de ő Miskolcon szeretne maradni, átadni tapasztalatait a mai játékosoknak.

Dobó Zoltán tehát csapatot keres. Minden bizonnyal hamarosan meg is találja.

F. P.

Mens sana in corpore...

GÓL VENDÉGLŐBEN AZ AVASON
augusztus 17-én, hétfőn 7 órai kezdettel

„UTAZÁS HUMOR ORSZÁGBA”
címmel nagyszabású műsoros estét rendezünk.
Móka hajó kapitánya:
KAZAL LASZLO
legkiválóbb humoristánk.
Rossz idő esetén fedett helyiség!
Már most biztosítsa asztalát.

Észak-Magyarország
1959. 08.

63 középfő

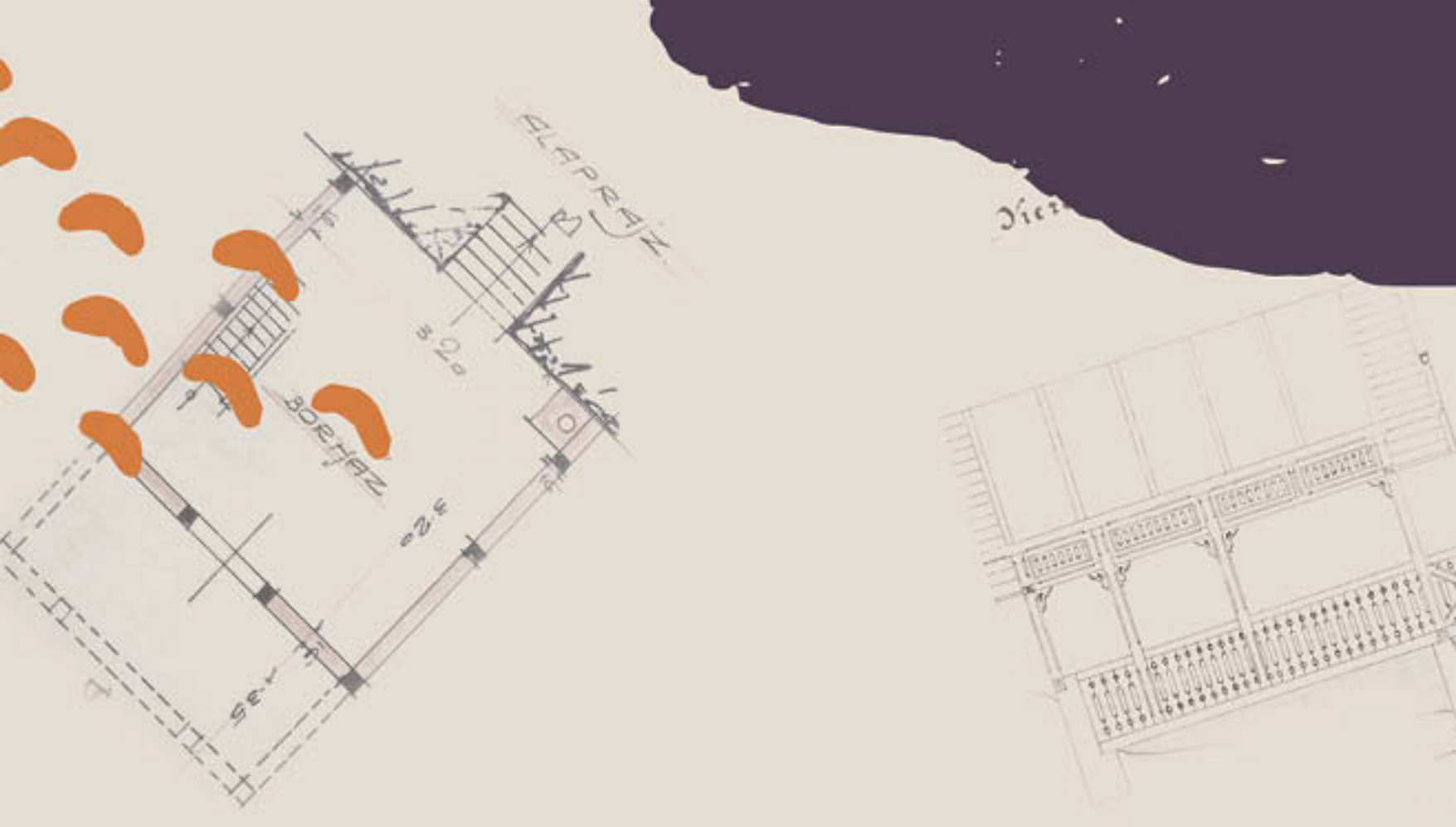
Borsodban kola van, tíz fiatalal. Így 54 középfő de majdnem tozik hozzá adatok
Hogyan s...

SZENZÁCIO!
Az Avason lévő Gól vendéglőben, augusztus 31-én, hétfőn, este 7 órai kezdettel
1939 LEGÚJABB SLÁGEREI
címmel, nagyszabású műsoros estét rendezünk.
Fellépnek:
ZARAI MARTA
és
VAMOSI JÁNOS
legkiválóbb táncdal énekesek.
Rossz idő esetén fedett helyiség! — Asztalfoglalást fel-
veszünk.

Észak-Magyarország
1959. 08.

Vel Felső-Avas, Teleki-sor 341. 3417
Jót akar vacsorázni? Kellemesen szórakozni? Jöjjön a Gól vendéglőbe. Nagy-Avas. 3479
Attila u. 11. alatti ház, szűk, 2 szoba

Észak-Magyarország 1958. 04.

Regyi Andor úr érnifkezése Miskolcon
Bédtérész alanyra
Alaprajz.

MISKOLC 2020

